

NYHETSBREV 2:2017

(Publicerat 2017-06-20)

I. Makt eller kärlek – en reflektion med utgångspunkt från SVT:s dokumentär *Drottninggatan 14.53*

Tog mig tid att titta på SVT:s dokumentär (<https://www.svtplay.se/video/13947112/drottninggatan-1453/drottninggatan-14-53-7-jun-20-00>) om terrordådet på Drottninggatan. Den kändes välgjord och berörande. Mest intryck på mig gjorde den verserade mannen från Ljungskile. Han talade med inlevelse om hur han och en av hans bästa vänner höll på att rusta segelbåten för den kommande sommaren just den dagen. Och medan de höll på som bäst miste hans vän sin fru där på Drottninggatan. En fruktansvärd händelse. Och mannen från Ljungskile ordade väl om det förnedrande i att hennes liv inte var värt något i gärningsmannens ögon. Men samtidigt insåg han att det oavsett det mordiska övergreppet inte går att komma undan det allmänmännsliga faktum att hinnan mellan liv och död är tunn.

För egen del var jag inne på stan den där dagen. Var på en trevlig långlunch på KB. Ungefär halv tre lämnade jag restaurangen med tanken att jag skulle gå till Ströms och köpa några skjortor. Jag sneddade över Norrmalmstorg och gick långsamt längs Hamngatan. När jag kom till NK fick jag plötsligt en impuls att gå in och fika. Hade jag brytt mig det allra minsta om vad min nylunchade mage skulle kunna ha tyckt om saken så hade jag bara föst impulsen åt sidan. Men jag konsulterade inte magen utan gav efter för något som kändes högst angeläget.

Ett klokt beslut visade det sig. För hade jag inte fikat så är sannolikheten betydande att jag hade gått där på Drottninggatan med mina nya skjortor i en påse när lastbilsmarodören for fram. Jag vet ju vilken väg jag brukar ta när jag går till Centralen för att ta pendeltåget hem.

Nu blev det i stället så att just när jag lämnade NK så ringde min fru lätt exalterad och sa att det hade skett något slags terrordåd vid Åhléns. Och när jag kom upp till Sveavägen såg jag ju att det verkade stökigt just vid Åhléns. Samtidigt kändes människorna oroliga. Alla tittade på sina telefoner och många pratade med varandra. Jag fullföljde dock min ursprungliga plan och gick till Ströms och köpte skjortor.

Skjortköpet var snabbt avklarat och när jag kom ut från butiken tänkte jag att jag tar väl den vanliga vägen till Centralen. Men det visade sig inte fungera för just när jag skulle snedda över Hötorget för att söka mig ner mot Drottninggatan kom det flera poliser med k-pistliknande vapen och skrek att vi för vår egen säkerhet skulle försvinna därifrån.

Eftersom jag strängt taget är född med en förmåga att betrakta känslor som om de vore objektiva realiteter var detta en mycket intressant upplevelse. Jag har förstås tidigare i olika sammanhang upplevt hur uppslukande kollektiva känslöströmmar kan vara. För att ta ett exempel var jag förra hösten för första gången på dryga 50 år på en ishockeymatch. Det var i samband med ett jobb på en arbetsplats i Leksand som avslutades med att vi gjorde ett besök på hockeyarenan. Leksand mötte Växjö. Och behållningen för min del (som struntade i resultatet) var upplevelsen av styrkan i de glädjevågor som svepte genom publiken när Leksand gjorde mål och slutligen vann. Hade jag inte kunnat betrakta känslor så hade jag definitivt trott att jag själv blev glad när Leksand gjorde mål. Jag hade helt enkelt

omedvetet låtit mig svepas med av den medryckande kraften i den kollektiva glädjekänslan och trott att den var min.

På Hötorget handlade det förstås om helt andra känslor. Ren skräck och överlevnadsångest genererades där bland människorna på Hötorget. Och jag noterade detta som ett säreget sug i den lägre magregionen, alltså lägre än det fladdriga och ofta lätt hysteriska solarplexus. Och det var en sådan väldig kraft i detta sug att jag nästan lättade från marken och flöt med bort från den vrålände polisen.

Men jag höll emot och tänkte: ”Varför skall jag börja springa? Vad gäller saken? Jag vet ju inget om var eventuella hot finns. Och springa rakt i gapet på någon mordisk dåre har jag ingen lust med.” Men jag var förstås inte så halsstarrig att jag, medan andra sprang som vettvillingar, gick fram de kanske 20-30 metrarna till polisen för att fråga om han visste något om var hoten fanns eller om han bara hojtade i blindo enligt någon manual för hur terrorattacker i princip bör hanteras. Utan jag tänkte att på andra sidan Konserthuset är det kanske lugnt, och så småsprang jag dit.

Anledningen till att jag berör denna min upplevelse har att göra med reaktionerna på terrordådet. Man skulle ju kunna tro att en gärning av det här slaget skulle kunna generera så pass mycket rädsla att ett kollektivt ramaskri av ostrukturerade känslor av både förnärad och hatiskt överhettad syndabocksutpekare- och hämndlusta skulle upplåtas. Men i stället väcktes ett slags sorgsen förvåning vettande mot medkänsla och en önskan att förstå varför den där typen av gärning kan framstå som precis det en given situation behöver.

Och bara två dagar efter händelsen manifesterades denna känsla i ett evenemang på Sergels torg där inbjudan formulerades så här på Facebook:

När mörkret faller över oss är det viktigare än någonsin att vi svarar med ljus och värme, för att därmed bemöta onda krafter. Dagens tragiska händelser kommer oavsett motiv och utförare aldrig få slå kil mellan oss. Vi Stockholmare är mycket bättre än så!

Därför samlas vi till en fridfull manifestation på Sergels torg, en kort bit från brottsplatsen, med ett enda budskap: Kärlek och omtanke! Inga politiska poäng, inget annat än ren och skär medmänsklighet. Ta med er ljus och positiva budskap och håll varandra i händerna när vi visar omvärlden vilka vi är och vad vi har för värderingar. Söndag klockan 14 står vi upp tillsammans.

Vi vet alldeles för lite om händelsen för att spekulera i det. Men vi vet att vi är ett Stockholm, enat mot alla som försöker skrämma oss. Kärlek!

Denna manifestation uttrycker något mycket fascinerande. Och varianter på samma tema har tidigare förekommit vid terrordåd i Berlin, Paris och nu senast i London och Manchester. Den centrala meningen är: ”Inga politiska poäng, inget annat än ren och skär medmänsklighet.” En formulering som uttrycker tanken att ”ren och skär medmänsklighet” är något ”överpolitiskt”. Att manifestationens syfte därför är att påminna om att hjärtats kärlekkraft har makt att förena alla människor bortom det som skiljer oss åt. Att manifestationen alltså är en gestaltning av vår gemensamma mänsklighet.

Föga överraskande väckte den här manifestationen motreaktioner. Den beskrevs som ytterst naiv, som ett tilltag från en kändisdominerad snällvänster som bestämt sig för att all terrorism, som kan med mer eller mindre stor trovärdighet förklaras bero på Västvärldens både fysiska och psykiska kolonisering av den övriga världen, inte skall bemötas med resolut politiskt och ideologiskt motiverat motstånd utan med överslätande och dimmiga postmoderna idéer om multikulturalism som lyfter fram förståelse och respekt för andras särart och rätt till sin egen kultur utan motsvarande respekt för det svenska. Och en del betonade förstås den psykologiska sidan av saken och menade att allt prat om kärlek och förståelse i realiteten handlar om ett försök att förtränga den egna rädslan. Och att priset för det blir att man förlorar sin naturliga överlevnadsinstinkt. Ens rädsla för rädslan och vad den skulle kunna göra med ens förment fina och upphöjda hållning till den samhälleliga verkligheten gör att man blundar för det uppenbara. Och en vacker dag kan det då visa sig vara för sent. Värderingar som man i realiteten djupt ogillar bakom sitt prat om kärlek, förståelse och tolerans har tagit makten medan man själv sysslat med idealistiska illusioner.

Detta är en maktorienterad och realpolitisk reaktion. Och mycket förståelig. Den kan också tyckas vara högst drabbande. Men bygger den verkligen på en tillräckligt djup förståelse av förhållandet mellan makt och kärlek?

Min infallsvinkel på den frågan är att betrakta motsättningen mellan kärleksmanifestationens förespråkare och de makt- och realpolitiskt orienterade som en ständigt – ja sedan urminnes tider – pågående strid mellan två domäner, maktens och maktlogikens domän och kärlekens domän. En strid som har en tendens att bli polariserad, och då framstår den som om den skulle gälla makt eller kärlek.

Men är det klokt att försöka skilja på dessa båda domäner på detta sätt? Vill vi ha makt utan kärlek och kärlek utan makt. Och vad innebär det i så fall? Makt utan kärlek vet vi i realiteten mycket om. Historien uppvisar många och groteska exempel på hur maktberusad hänsynslöshet löpt amok i vanvettiga krigiska brutaliteter. I den stora skalan är i relativ historisk närtid Adolf Hitler den främste, stängt taget arketypiske, företrädaren för vad det innebär att fullständigt avsäga sig kärleken och i stället inte bara bli en individuell exponent för den absoluta rädslan utan också träda fram som en mycket skicklig domptör av kollektivet så att det låter sig i stor utsträckning gripas, slukas upp och förblindas av en närmast orgiastisk lust att hata.

Adolf Hitler och hans anhang uppvisade en hittills oöverträffad förmåga att både i teorin och praktiken förstå att människans bristande objektivitet på känsloplanet kan utnyttjas för de mest vidriga ja rent onda syften. Att det går att mana fram en rädsla som gör att kollektivet känner sig upplyft och renat när det förenas i förgörandet av den fruktade fienden. I högerkretsar framhävs ofta Stalin och Mao som Hitlers likar, eller möjligen som än värre med hänvisning till statistik över antalet lik som de har på sitt ansvar. Men enligt min mening finns det en avgörande skillnad. Stalin och Mao och andra jämförbara figurer begränsade sig i stort sett till att manipulera kollektivet med rädslans kraft för sina nationella maktsyften. Medan Hitler inte kände några sådana begränsningar.

Så makt utan kärlek är och förblir något fullständigt vedervärdigt. Draget till sin spets innebär ett sådant maktutövande ett storskaligt projicerande av absolut

rädsla. Och andras fullständiga underkastelse, alternativt fullständiga utplåning, blir följden av den absoluta rädslans herravälde. Men även makt med varierande grad av kärleksunderskott är ett elände. Mänsklighetens historia – och naturligtvis nutiden – är full av exempel på maktmissbruk av allehanda slag där rädslans makt manipuleras. Och människor dras in i handlingsmönster som på kort sikt möjligen är till fördel för den som missbrukar makten, men på längre sikt inte är till fördel för någon vare sig det handlar om en själv, medmänniskorna eller djur och natur.

Den djupaste nyckeln till allt maktmissbruk är enligt min mening den makt rädslan och misstron har över oss människor. En makt som förstärks av att de flesta människor har, som jag tidigare uttryckt det, bristande objektivitet på känsloplanet – eller uttryckt med andra ord har bristande känslomässig integritet.

Det jag menar med detta låter sig kanske enklast förklaras genom följande lilla betraktelse. Människan är objektiv på det fysiska planet i den meningen att om jag tittar ut från mitt köksfönster och ser kanske 30 bilar på parkeringsplatsen så tror jag inte att bilarna är mina bara för att jag ser dem. Men på känsloplanet har alla som inte utvecklat tillräcklig känslomässig objektivitet en stark benägenhet att tro att varje känsla som de uppfattar är deras egen. Och denna bristande objektivitet innebär att förmågan att betrakta känslor är obetydlig, vilket i sin tur betyder att reflektionen både kring känslans kvalitet och kring vilken källan till den möjligen kan vara kan lysa med sin så gott som fullständiga frånvaro. Om känslorna är tillräckligt starka rycks man helt enkelt med. Och inte bara det. Man börjar dessutom sjunga med i kören genom att lydigt (och alltså utan integritet) frammana egna känslor av samma slag som de som man ryckts med av. Och på så sätt stärker man det som kanske redan är på väg att bli en väldig känslomässig våg.

Det är alltså den bristande känslomässiga objektiviteten eller integriteten som gör att den enskilde inte har den urskillningsförmåga i känslornas värld som behövs för att kunna stå emot frammanipulerade känslolvågor av varierande kraft och räckvidd. Känslolvågor som i realiteten upplöser individualiteten så att en odifferentierad massa formas. En massa där det individuella samvetet släcks ned och den enskilde individen blir en oreflekterad marionett med en stark – och med andra gemensam – känslomässig övertygelse om det ena eller andra som massan manipulerats att se som det självklart sanna och riktiga (eller vad det nu handlar om för oreflekterade övertygelser).

Och inget fortplantar sig så lätt i en sådan massa som rädsla. Det jag upplevde på Hötorget var rimligen en mild västanfläkt jämfört med kraften i det som genereras i än mera påtagligt hotfulla situationer, eller med kraften i den slugt, illasinnat och mycket skickligt framsuggererade känsla som gav Hitler hans makt.

Motmedlet mot den maktmissbruksdrivande rädslan är alltså den integritet och det omdöme som samvarierar med graden av uppnådd känslomässig objektivitet. Det säger sig t.ex. självt att om kollektivet inte hade varit så lättsuggererat som det tyska folket uppenbarligen var i den rådande historiska situationen så hade Adolf Hitler framstått som inget annat än en förvisso maktgalen men omdömeslös och högst patetisk gaphals.

Men samtidigt bör det väl påpekas att det inte är så att människans bristande känslomässiga objektivitet bara får genomslag vid enstaka djupt problematiska och konfliktfyllda tillfällen i historien. Utan det som vi betraktar som ett relativt lugnt normaltillstånd i nuet är förstås också en frukt av en kollektivt omfattad och inte

tillräckligt objektivt förstådd och analyserad känsla som genererar ett slags kollektiv och oreflekterad bekräftelse av att detta normaltillstånd verkligen är det naturliga och normala.

Visst tror vi människor på vår intelligens och vår förmåga att med intellektet staka ut vägen mot en god framtid. Men i realiteten styrs de allra flesta av oss av känslor som vi är diffust medvetna om och ser som våra egna oavsett att de ofta i hög grad är kollektiva och dessutom frammanipulerade i olika syften, samtidigt som vi försvarar dem med vårt intellekt.

Med detta sagt om hur människans bristande objektivitet på känsloplanet gör henne lättpåverkad och blottlägger hennes bristande moraliska integritet (dvs. är känslorna tillräckligt starka kan hon av skickliga känslomanipulatorer förmås att strängt taget göra vad som helst) så vill jag alltså understryka att det inte är en struntsak vilka känsloreaktioner som man frammanar eller underblåser som reaktion på olika händelser, situationer eller planerade åtgärder. För att ta ett måhända övertydligt exempel så är det stor skillnad på ett samhälle där det faller sig naturligt – och dessutom leder till stor uppslutning – att samlas för en kärleksmanifestation i samband med ett terroråd och ett samhälle där man skulle kunna få en lika stor uppslutning för en svartmagisk dödsmissa för att frammana den rätta skoningslösa hämndkraften.

Så även om man skulle på intellektuella och ideologiska grunder vara kritisk mot de politiska uppfattningar som saluförs under kärlekens banér så går det inte att bortse ifrån att det känslomässiga klimatet i ett samhälle är en synnerligen viktig och politiskt relevant sak. Faktum är att varje samhälle skulle må väl av en genomtänkt ”känslopolitik” som skulle ha som syfte att göra det möjligt för varje människa att från första början – dvs. från tiden i moderlivet och framåt – få den kärlek och respekt som gör det möjligt att växa till en tillitsfull och egen och andras integritet respekterande hållning till medmänniskorna och världen. En ”känslopolitik” som skulle stödja vår utveckling till mogna människor vars individualitet är så klart utkristalliserad att den typ av identitetsupplösande och samvetsnedsläckande känslomanipulation (med tillhörande accepterande av maktmissbruk) som vi nu lätt faller offer för blir omöjlig.

En sådan ”känslopolitik” skulle alltså handla om kärlek, och ingenting annat än kärlek. Kärlek är det som får oss att bli det vi människor djupast sett är.

Jag vet förstås att vår historiskt sett mycket ihärdigt ådagalagda förmåga till kortsynt egoism och stundom ren ondska har gjort sådant intryck på oss själva att vi lyckats övertyga oss om att människan i grunden är en moraliskt högst tvivelaktig och strängt taget oförbätterlig varelse som bara undantagsvis uttrycker sin sanna och renhjärtade natur. Men om det nu är så, behöver det inte fortsätta att vara så, för denna självuppfattning är enligt min mening en illusion, visserligen en mäktig illusion men likväl en illusion. Människan är en storslagen varelse kapabel att utöva en ren och fulländad kärlek, även om hon också är lagd för, och besynnerligt förtjust i, att utöva självstympning vad gäller känslorna, tankelivet och intuitionen. Men blir hon konsekvent och från första stund i livet bemött med sann och ren kärlek skulle människotillvaron på denna jord förvandlas i grunden.

Naturligtvis ligger det nära till hands att bedöma en sådan utsaga som uttryck för vilsegången och naiv idealism. Att det realistiska är att utgå från att det inte finns några gränser för människans egoism och ondska, och att den särskilt blottläggs

inom maktens domäner. Och visst kan man ha en sådan ståndpunkt, och då kanske också berömma sig om sin osentimentala och kallhamrade realism. Men faktum kvarstår att det är kärleken och kärleksgärningarna – dvs. handlingar motiverade av den helhetsförståelse och medkänsla som hör samman med att man betraktar en situation med kärlekens blick – som minskar utrymmet för det kortsynta och egoistiska maktmissbruk som upprätthåller vår nuvarande djupt otillfredsställande världsordning.

Så var hamnar jag då efter denna tankeutflykt kring makt eller kärlek. Jo att det finns många och goda historiska bevis för att människan bygger sin värld utifrån ett maktperspektiv där kärleken har ett alldeles för litet inflytande. Och detta kallas ofta realism och är knutet till en syn på människan som oförbättringsbar självisk. Denna sorts maktrealism är cynisk och manipulativ i sin syn på makten och maktutövningen och den värld den skapar präglas förstås av detta.

Men trots detta växer kärlekens makt i världen. Även om det förstås ytligt sett inte verkar så i nuläget. Men all ondska och allt elände som exponeras i media visar inte vart utvecklingen är på väg utan vad vi håller på att lämna bakom oss. Det pågår en kamp mellan ett perspektiv på makt och samhällsbyggande där kärleken kommit i andra hand och en framtida syn på makt och samhällsbyggande där makten och maktens logik genomsyras och vägleds av det kärlekens blick uppenbarar om människan och hennes ljusa framtid.

Det som ankommer på oss som enskilda individer är att ställning för vilka krafter vi vill stödja. Om det är maktens cyniska logik som skall fortsätta att dominera eller om vi vill stå upp för kärlekens makt. Att det inte längre skall vara makt eller kärlek som gäller utan makt och kärlek.

II. Makt & Kärlek

Stiftelsen Hillesgårdsakademin (<http://hillesgardsakademin.se/>) har utvecklat ett nytt kurskoncept som vi gett namnet *Makt & Kärlek – en workshop om att arbeta för en ljus framtid*. Den information du behöver för att kunna ta ställning till om detta skulle vara något för dig kan du ta del av [här](#), eller så kan du ladda ner ett informationsblad [här](#).

Under våren har Stiftelsen Hillesgårdsakademin kört sin första omgång av *Banbrytande ledarskap*. Det kan ju vara klokt att vara försiktig med överord, men inget mindre än succé duger för att karaktärisera denna kurs. Första modulen i nästa kursomgång börjar 22 jan 2018, och mer information finns [här](#).